

Zagadnienie 4. Poszerzanie kompetencji organów sprawujących władzę polityczną

Istota zagadnienia

W konstytucyjnym państwie prawa ustawa zasadnicza wyznacza zasady funkcjonowania państwa. Jako najważniejszy i nadrzędny akt w systemie źródeł prawa pełni kluczową rolę w systemie politycznym. Konstytucja określa ramy działalności władzy publicznej i sfery jej funkcjonowania. Jednocześnie ustanawia jednoczące wspólnotę polityczną wartości i cele (określa prawa człowieka i obywatela wraz ze środkami je zabezpieczającymi), które stanowią swoisty kontekst konstytucyjny rozstrzyganych problemów – *acquis constitutionnel*. Akt ten zapewnia stabilność całego układu władzy, określa i organizuje relacje pomiędzy podmiotami władzy. Należy pamiętać, że zasada trójpodziału władzy nie ma charakteru absolutnego. U jej podstaw leży teza odrzucenia możliwości kumulacji władzy w rękach jednego podmiotu¹. Co ważne to Konstytucja legitymizuje reżim polityczny. Ustawa zasadnicza może ewoluować czy to w drodze interwencji legislacyjnych, choć jest to utrudnione przez ostrzejsze wymogi ustawodawcze (m.in. koniecznym jest wymóg konstytucyjnej większości parlamentarnej), ale również w drodze jej stosowania (praktyka ustrojowa). Nie zawsze ten proces zachodził zgodnie z zasadami demokratycznego państwa prawa. Choć tekst Konstytucji RP² nie został zmieniony, to doszło w czasie rządów prawicy (2015 – 2023) do istotnych zmian w funkcjonowaniu instytucji państwowych poprzez „swoiste” jej interpretowanie, które zmieniło praktykę ustrojową³.

Przejęcie władzy przez Koalicję Obywatelską wraz z Trzecią Drogą (sojuszem Koalicji Polskiej skupionej wokół PSL z Polską 2050) i Lewicą po wyborach parlamentarnych 15 października 2023 r. stanowiło zapowiedź nowego ładu polityczno-prawnego w RP. Oczekiwania społeczeństwa od samego początku były ogromne. Okazało się, że nie sposób ich jednak zrealizować z udziałem Prezydenta „rzecznika poprzedniej ekipy rządzącej”. Wprowadzone przez ośmioletnie rządy prawicy posunięcia legislacyjne – nie zawsze zgodne z Konstytucją – stanowiły silną blokadę do przeprowadzenia zapowiadanych zmian. Należy zgodzić się z hipotezą postawioną przez socjologa Radosława Markowskiego, że „wypaczenia” konstytucyjnego systemu prawnego „celowo zostały w taki sposób dokonane, żeby wola polityczna w tym prymitywnym, powiedziałbym nawet azjatyckim sposobie myślenia o ładzie społecznym i politycznym była zawsze w rękach jednej partii”⁴. Według niego proces ten miał prowadzić wprawdzie „do instytucjonalizacji nieliberalnej demokracji, a potem do rządów autorytarnych – wraz z ich całym repertuarem łamania praw

¹ L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2022, s. 88.

² Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483.

³ M. Florczak-Wątor, *Demokracja nie jest w Polsce bezbronna*, [w:] K. Sobczak, *Trudny powrót rządu prawa*, Warszawa 2025, s. 141-142.

⁴ R. Markowski, *Już dość szybko zmierzaliśmy do demokracji nieliberalnej*, [w:] K. Sobczak, *Trudny powrót...*, s. 277.

obywateli, braku respektu dla prawa, popierania w domenie publicznej rozwiązań z przeszłości”⁵.

W kontekście omawianego zagadnienia badawczego, przez wzmocnienie władzy rozumiana jest sytuacja, gdy regulacja służy realizacji interesów podmiotów władzy publicznej i jej lepszej organizacji. Analizując przebieg tendencji legislacyjnej można zaobserwować kierunek działań prawotwórczych obliczony na wzrost potencjału władzy publicznej w latach 1990 – 2022 r., a następnie delikatny spadek. Przyczyny pojawienia się takiej tendencji pochodzą z różnych źródeł wewnętrznych oraz odmiennych kontekstów politycznych i społecznych na arenie krajowej oraz międzynarodowej.

W latach 2015 – 2023 koalicja rządząca dokonała skutecznej rekonstrukcji systemu podziału władzy, podporządkowano ją większości parlamentarnej oraz ograniczono kompetencje władzy sądowniczej względem legislatywy i egzekutywy⁶. Stworzono alternatywną rzeczywistość konstytucyjną i jak trafnie stwierdziła Monika Florczak-Wątor bez jej zmiany⁷. Te osiem lat rządów prawicy doprowadziły do zmiany struktury Sądu Najwyższego, destabilizacji działalności sądów powszechnych i Krajowej Rady Sądownictwa oraz osłabienia niezawisłości sędziowskiej. W tym czasie połączono urząd Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego, co bezpośrednio wpłynęło na upolitycznienie tego aparatu i skupienie władzy w jednej osobie. Doszło do paraliżu działalności Trybunału Konstytucyjnego, a osoby nieuprawnione dopuszczono do orzekania odmawiając zaprzysiężenia prawidłowo wybranych⁸. Ówczesna władza zdawała sobie sprawę, że każda

⁵ *Ibidem*, s. 280.

⁶ Więcej na ten temat zob. D. Minich, *Kryzys konstytucyjny a tranzycja społeczna*, „Gubernaculum et Administratio” 2024, Nr 1(29), T. 1, s. 159-175; eadem, *The path towards the decline of democracy in the Republic of Poland (considerations based on research conducted by the Legislative Process Research Centre of Lazarski University – continuation)*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2024, Nr 12, s. 8-21. eadem, *Dokąd zmierza demokracja? Rozważania na kanwie polskiej praktyki legislacyjnej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2023, nr 11 (200), s. 7-19; eadem, *Dylematy współczesnej władzy – kryzys demokracji liberalnej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2022, nr 7-9 (184-185), s. 23-36.

⁷ M. Florczak-Wątor, *Demokracja nie jest...*, s. 141-142.

⁸ Zob. Ustawa z dnia 12 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2015 poz. 1167); Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. 2015 poz. 1064); Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015 poz. 1224); Ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. 2015, poz. 1928); Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. 2015 poz. 2217); Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (Dz.U. 2016 poz. 177); Ustawa z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016 poz. 633); Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz.U. 2016 poz. 2072); Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz.U. 2016 poz. 2073); Ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. 2016 poz. 1157); Ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 2017 poz. 803); Ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2017 poz. 1452); Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o zmianie ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz.U. 2017 poz. 1947); Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. 2017 poz. 2265); Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018 poz. 3); Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2018 poz. 5); Ustawa z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018 poz. 398); Ustawa z dnia 12 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2018 poz. 847); Ustawa z dnia 12 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2018 poz. 848); Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018 poz. 1045); Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018 poz. 1443); Ustawa z dnia 21 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2018 poz. 2507); Ustawa z dnia 26 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów

zmiana ustrojowa poza ramami Konstytucji spotka się z dezaprobatą organu konstytucyjnego jakim jest właśnie Trybunał Konstytucyjny. „Prawo uchwalone przez parlament nie zawsze jest zgodne z Konstytucją, to dlatego musi istnieć organ, który skutecznie eliminuje normy sprzeczne z ustawą zasadniczą. Bez realnie działającego Trybunału Konstytucyjnego system kontroli konstytucyjności prawa przestaje funkcjonować, a to otwiera drogę do poza konstytucyjnych przekształceń ustrojowych”⁹. Znamiennym tego przykładem są dwie ustawy, które Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda skierował do Trybunału Konstytucyjnego w trybie kontroli prewencyjnej: Ustawa z dnia 13 września 2024 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym (zawierała rozwiązania mające na celu uporządkowanie sytuacji w Trybunale, który od kilku lat był pogrążony w kryzysie, w szczególności regulowała skutki wyroków TK wydanych w składach z udziałem osób wybranych na stanowiska sędziowskie z naruszeniem prawa) oraz Ustawa z dnia 13 września 2024 r. o Trybunale Konstytucyjnym (wprowadzała zmiany w organizacji Trybunału oraz trybie postępowania przed tym organem). Te dwa akty według koalicji rządzącej miały być remedium dla jego funkcjonowania, miały służyć jego kompleksowej reformie, a także rozwiązać problem tzw. sędziów dublerów (wybranych w 2015 r. na obsadzone już miejsca) i orzeczeń wydanych z ich udziałem. W ocenie Prezydenta akty te godziły jednak w bezpieczeństwo prawne obywateli i mogły ich pozbawiać wielu praw nabytych w następstwie wydanych orzeczeń. Wyrokiem z dnia 29 lipca 2025 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że niektóre ze wskazanych przez prezydenta RP przepisów są niezgodne z Konstytucją. W konsekwencji stwierdził, że obie ustawy są niezgodne z Konstytucją, ponieważ przepisy niekonstytucyjne są nierozzerwalnie związane z całą kontrolowaną legislacją. Tym samym skutki kryzysu konstytucyjnego nie zostały usunięte, a autorytet TK nie został przywrócony. Trybunał Konstytucyjny w obecnym kształcie utracił bowiem zdolność do realizacji zadań wyznaczonych mu przez Konstytucję RP.

Analizując zagadnienie poszerzania kompetencji organów władzy publicznej w 2024 r. należy zwrócić uwagę na regulacje dotyczące szeroko pojętych spraw finansowych, budżetowych i fiskalnych. Ustawa z dnia 23 maja 2024 r. o zmianie ustawy o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami oraz niektórych innych ustaw¹⁰ wprowadza pakiet zmian dostosowujących polskie prawo podatkowe do dyrektywy Rady (UE) 2021/514 z 22 marca 2021 r. zmieniającej dyrektywę 2011/16/UE ws. współpracy administracyjnej w dziedzinie opodatkowania (tzw. dyrektywa DAC7). Nowelizacja zakłada m.in. zmiany dotyczące zakresu informacji podatkowych wymienianych z innymi państwami, a także interpretacji oraz ogólnych wyjaśnień przepisów prawa podatkowego w zakresie ustawy o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami. Ponadto określa zasady i tryb automatycznej wymiany informacji o sprzedawcach (procedury sprawozdawcze, procedury należytej staranności i rejestracja operatorów platform), a także zasady i tryby przeprowadzania przez Krajową Administrację Skarbową kontroli wykonywania przez raportującego operatora platformy obowiązków w zakresie stosowania procedur należytej staranności i obowiązków sprawozdawczych. Kolejny przykład stanowi Ustawa z dnia 6 listopada 2024 r. o opodatkowaniu wyrównawczym jednostek składowych grup międzynarodowych i krajowych¹¹, która wprowadziła do polskiego systemu podatkowego globalny podatek minimalny, określany również jako podatek wyrównawczy. Dotyczy on

administracyjnych (Dz.U. 2019 poz. 914); Ustawa z 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz.U. 2019 r. poz. 2393); Ustawa z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2019 poz. 825 ze zm.); Ustawa z dnia 25 lutego 2021 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2021 poz. 611).

⁹ M. Florczak-Wątor, *Demokracja nie jest...*, s. 145.

¹⁰ Dz. U. 2024 r. poz. 879.

¹¹ Dz. U. 2024 r. poz. 1685.

grup kapitałowych, których efektywna stawka podatkowa wynosi mniej niż 15%. Ze względu na złożoność zasad globalnego podatku wyrównawczego ustawa wprowadziła narzędzie interpretacyjne w postaci opinii w sprawie opodatkowania wyrównawczego, którą będzie wydawał Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej na wniosek zainteresowanego (w przypadku zastosowania się do jego treści przyznaje ona zainteresowanemu ochronę analogiczną jak w przypadku interpretacji indywidualnej przepisów prawa podatkowego). Z kolei przepisy Ustawy z dnia 21 listopada 2024 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2025¹² mają na celu prawidłową realizację ustawy budżetowej na rok 2025. Umożliwiają one dysponentowi Funduszu Inwestycji Kapitałowych, po wyrażeniu pozytywnej opinii przez ministra finansów, zawieranie w 2025 r. umów związanych z nabywaniem lub objęciem akcji lub udziałów przez Skarb Państwa ze środków tego Funduszu. Umowy te będą skutkować zaciągnięciem wieloletnich zobowiązań, rozszerzony zostanie również katalog przychodów Funduszu Inwestycji Kapitałowych. Wspomniana ustawa wprowadza mechanizmy uelastyczniające budżet, m.in. o możliwość szybkiego i efektywnego przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych, ewentualnym epidemiom czy zdarzeniom związanym z sytuacją geopolityczną, które bezpośrednio zagrażają bezpieczeństwu państwa. Na jej podstawie możliwe będzie także tworzenie nowej rezerwy celowej oraz pozyskiwanie pieniędzy na ten cel (blokada wolnych środków budżetowych).

Jako przykład wzmocnienia potencjału władzy należy wskazać specustawę z dnia 14 czerwca 2024 r. o szczególnych rozwiązaniach w związku z przygotowywaniem i sprawowaniem przez Rzeczpospolitą Polską przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej w I połowie 2025 roku¹³. Została ona opracowana w celu wzmocnienia bezpieczeństwa podczas przebiegu najważniejszych wydarzeń, które odbyły się w Polsce w czasie trwania jej prezydentury, a także usprawnienia procesu przygotowań do niej oraz samego jej przebiegu.

Wraz ze wzrostem informatyzacji i nadużyć w tym sektorze wzrasta potrzeba dostosowania obowiązującego prawa, czego przykładem jest Ustawa z dnia 18 października 2024 r. o zmianie ustawy o działaniach antyterrorystycznych i ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu¹⁴. Dostosowuje ona polskie prawo do przepisów Unii Europejskiej, które dotyczą przeciwdziałania rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym. Wprowadza także mechanizmy wydawania i weryfikowania nakazów usunięcia lub uniemożliwienia dostępu do takich treści. Za egzekwowanie nowych przepisów odpowiedzialny jest szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, od którego decyzji przysługuje odwołanie do sądu.

Pokłosiem wydarzeń na arenie geopolitycznej jest Ustawa z dnia 18 października 2024 r. o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Wjazdu/Wyjazdu¹⁵. Jej celem jest podniesienie bezpieczeństwa wszystkich obywateli Unii Europejskiej, zautomatyzowanie odpraw granicznych, zwiększenie ich efektywności oraz skuteczniejsze zarządzanie granicami zewnętrznymi UE. System Wjazdu/Wyjazdu (EES) automatyzuje proces rejestracji danych dotyczących wjazdu i wyjazdu obywateli państw trzecich przekraczających granice zewnętrzne wszystkich państw członkowskich. Umożliwia Straży Granicznej skanowanie odcisków palców i robienie zdjęć osobom przekraczającym granicę, pozwala zapisywać dane biometryczne, a plik cyfrowy ma wbudowany kalkulator obliczający okres dozwolonego pobytu na terenie obszaru Schengen. W aspekcie bezpieczeństwa nie można pominąć również Ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej¹⁶, której zasadniczym

¹² Dz. U. 2024 r. poz. 1925.

¹³ Dz. U. 2024 r. poz. 1006.

¹⁴ Dz. U. 2024 r. poz. 1684.

¹⁵ Dz. U. 2024 r. poz. 1688.

¹⁶ Dz. U. 2024 r. poz. 1907.

celem jest wypełnienie społecznego zapotrzebowania na bezpieczne i odporne środowisko cywilne w kontekście zagrożeń militarnych i pozamilitarnych. Ustawa, która koncentruje się na bezpieczeństwie obywateli nie wpływa na ograniczenie swobód obywatelskich. Konstrukcja systemu ochrony ludności została oparta na już istniejących strukturach i ich optymalnym wykorzystaniu. System bezpiecznej łączności państwowej ma zapewnić ciągłość funkcjonowania administracji państwowej oraz ochrony ludności w czasie pokoju i w czasie wojny. Ustawa opiera się na siedmiu filarach: system ostrzegania i alarmowania, ewakuacja i przyjęcie ludności, schrony i ukrycie dla ludności, wzmacnianie społecznej odporności, funkcjonowanie ochrony ludności w czasie wojny, finansowanie ochrony ludności i OC.

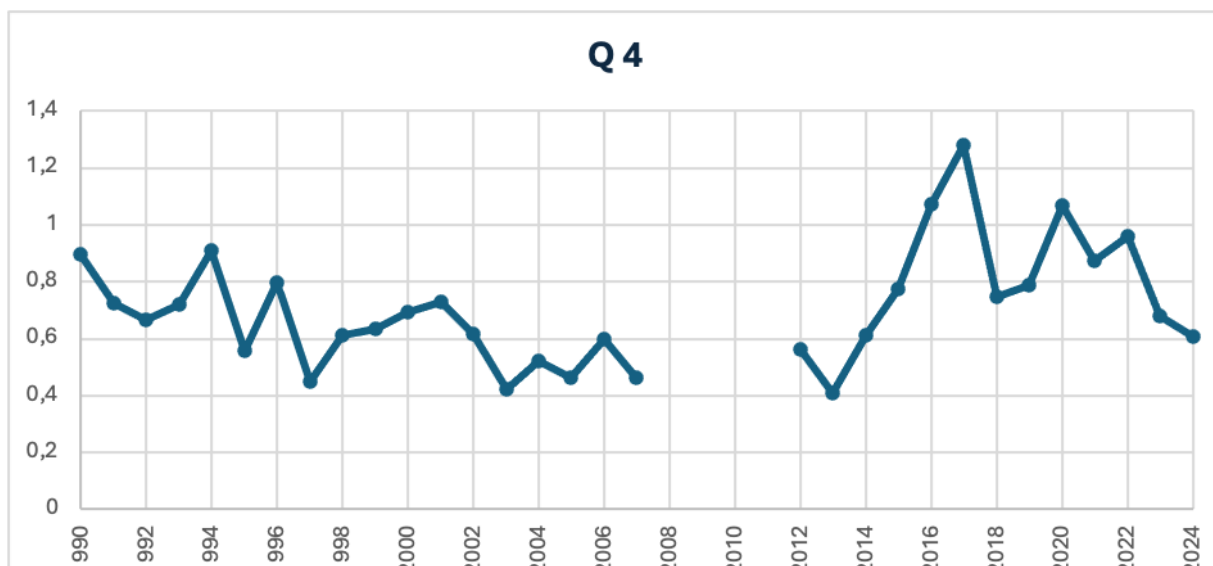
Tematyka aktów prawnych, które można rozpatrywać pod kątem wzmocnienia potencjału władzy jest bardzo różnorodna. Świadectwem są już omówione ustawy, jak i kolejna egemplifikacja: Ustawa z dnia 27 listopada 2024 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw¹⁷. Wprowadza ona zmiany zgodne z przepisami unijnymi w zakresie systemu wsparcia dla odbiorców przemysłowych, ograniczenia wsparcia dla kogeneracji węglowej, zmiany w systemie net-billingu oraz ograniczenie prawa do gwarantowanego odbioru energii z OZE. Ustawa nowelizująca skróciła niektóre terminy obowiązujące w procesie inwestycyjnym OZE oraz – na wydanie decyzji w sprawie pozwolenia na budowę.

Analizując zagadnienie kompetencji organów władzy publicznej w 2024 r. nie można pominąć jednej ze 109 ewaluowanych regulacji – Ustawy z dnia 28 czerwca 2024 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw¹⁸. W kontekście analizowanego zagadnienia była ona ewaluowana ujemnie jako osłabienie potencjału władzy. Jej celem było dostosowanie ustawy o finansach publicznych do unijnych reguł fiskalnych. Wśród wielu wprowadzonych zmian znajdują się przepisy, które przewidują modyfikację regulacji dotyczących jednostek sektora finansów publicznych i zmiany w algorytmie określającym poziom wydatków jednostek i organów objętych stabilizacyjną regułą wydatkową. Rozszerzono także zakres jednostek i organów objętych SRW o: agencje wykonawcze, instytucje gospodarki budżetowej, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, państwowe osoby prawne, o których mowa w art. 9 pkt 14 ustawy o finansach publicznych (objęcie SRW ok. 90 jednostek). W formule SRW zastąpiono wskaźnik inflacji CPI deflatorem PKB, co miało na celu uspojnienie SRW. Państwa członkowskie UE mają opracowywać plany średniookresowe, których kluczowym elementem będą ścieżki wydatków netto (ich celem jest zapewnienie bezpieczeństwa finansów publicznych, tj. ograniczenie w określonym horyzoncie deficytu do poziomu poniżej 3% PKB i odpowiednią redukcję długu lub utrzymanie deficytu i długu poniżej wartości referencyjnych).

Zaprezentowane egemplifikacje legislacyjne jednoznacznie wskazują, że wyniki za 2024 r. ułożyły się w sposób, który podkreśla rysujące się tendencje wieloletnie.

¹⁷ Dz. U. 2024 poz. 1847.

¹⁸ Dz. U. 2024 r. poz. 1089.

Rys. 4.1. Tendencja legislacyjna w zakresie poszerzania kompetencji organów władzy publicznej, typ „częstotliwość” (oprac. CBPL)

Należy wyjaśnić, iż w przypadku omawianego zagadnienia badawczego, w latach 2007 – 2011 wystąpiła przerwa w gromadzeniu danych, stąd widoczna luka w wykresie.

Warto zwrócić uwagę, iż na lata 2016 – 2017 przypada absolutny rekord trzydziestolecia w tworzeniu regulacji zmierzających do wzmocnienia kompetencji władz publicznych, co – zważywszy, że przeważająca część regulacji budujących tę tendencję dotyczy wzmocnienia kompetencji tych organów władzy, które podporządkowane są najbliższej decydującej politycznej.

Należy podkreślić, iż wiele rozwiązań służących realizacji tezy ujętej w zagadnieniu badawczym (akumulacji i koncentracji władzy) równocześnie skutkuje ograniczeniem praw i wolności obywatelskich. Przeanalizowane tendencje legislacyjne w latach 2014 – 2022, w tym zakresie wykazują, że zdecydowana większość badanych ustaw była ewaluowana ujemnie w kontekście zagadnienia ochrony praw podmiotowych (zob. dalej). Od 2023 sytuacja się odwraca. Daje to nadzieję, a przynajmniej zapowiada, że działania koalicji rządzącej nie prowadzą i nie będą prowadziły do politycznych przesilen, a ustawodawstwo będzie spełniało standardy liberalno-demokratyczne.

Obecnie stoimy przed bardzo ważnym problemem: Jak wyjść z impasu do którego doprowadził „monopolista władzy”, który tylko częściowo ją utracił, ale pozostawił po sobie „zabetonowane instytucje”, które bez kompromisu nie sposób rozwiązać? Taka sytuacja zaistniała chociażby przy próbach uzdrowienia, czy odtworzenia Trybunału Konstytucyjnego, czego przykładem są zaprezentowane dwie regulacje w tym zakresie. Stanowiły one niezrealizowany przykład wzmocnienia potencjału władzy, w aspekcie powrotu do demokratyczno-liberalnych standardów.

Znajdujemy się w patowej sytuacji, która stawia rządzących jak i obywateli przed dylematem: pójść tą samą drogą bezprawia czy też powoli w drodze wypracowania kompromisu próbować przywrócić prawo z przed 2015 roku. Owe pułapki i „rafy natury instytucjonalnej [...] uniemożliwiają powrót do standardów demokracji i praworządności”¹⁹. Niewątpliwie najszybszą byłaby „droga bezprawia”, ale czym wtedy różniła by się ta władza od poprzedniej? Rację ma Marcin Matczak pisząc, że po to jest prawo, by nie dochodziło do

¹⁹ Z. Kmiecik, *Ochrona demokracji i praworządności bez przesadnego formalizmu*, [w:] K. Sobczak, *Trudny powrót...*, s. 53.

działań skrajnych. „Lepiej działać spokojnie niż nerwowo”²⁰. Jak się okazuje nie sposób zabezpieczyć się przed próbami łamania Konstytucji. „Historyczne doświadczenia pokazują, że gdy do władzy dojdzie ugrupowanie z przemożną wolą ograniczenia lub obalenia demokracji i rządów prawa, to ono to zrobi. W takiej sytuacji żadne mechanizmy nie są dostatecznie szczelne”²¹.

Znamienne w tej kwestii są również słowa Andrzeja Grabowskiego: „Sądzę, że w Polsce zbliżamy się do przypominającej czasy PRL-u monowładzy, narzucającej dużej części społeczeństwa oficjalną ideologię polityczną i jeden akceptowalny światopogląd. Zatem, bardzo pesymistycznie uważam, że jeśli już dojdzie do czegoś, co teoretycznie można określić mianem »odbudowy ładu konstytucyjnego«, to będzie to »odbudowa« idąca w kierunku nieliberalnego państwa autorytarnego, w którym prawa człowieka będą stopniowo ograniczane, a prawa państwa – rozszerzane”²².

Obecny stan systemu władzy doprowadził do chaosu prawnego i konstytucyjnej anarchii. Decyzje władcze nie są podporządkowane konstytucyjnym rozwiązaniom, a służą interesom rządzącej większości parlamentarnej. W tej sytuacji warto przywołać koncepcję Karla Loewenstein o tzw. demokracji walczącej²³. „Idea »demokracji walczącej« zakłada, że państwo demokratyczne nie może wzbraniać się przed użyciem nadzwyczajnych uprawnień, na przykład delegalizacji partii politycznych, penalizacji czynów zagrażających demokracji, czasowego zawieszenia wolności słowa, zrzeszania się i zgromadzeń, jeśli instytucjonalna praworządność byłaby zagrożona albo naruszana”²⁴.

²⁰ M. Matczak, *Najlepszym sposobem na obronę demokracji jest pokazywanie zła tych, którzy próbowali ją obalić* [w:] K. Sobczak, *Trudny powrót...*, s. 111.

²¹ M. Safian, *Konstytucyjna władza nie może tolerować niekonstytucyjnych orzeczeń*, [w:] K. Sobczak, *Trudny powrót...*, s. 34.

²² M. Wiktorek, A. Grabowski dla Karne24.com: Brak poparcia społecznego blokuje przywracanie praworządności.

<https://karne24.com/prof-a-grabowski-dla-karne24-com-brak-poparcia-spoecznego-blokuje-przywracanie-praworzadnosci/> [dostęp: 28.08.25 r.].

²³ K. Loewenstein, *Militant Democracy and Fundamental Rights*, „The American Political Science Review” 1937, Vol. 31, No. 3 s. 417-432, idem, *Militant Democracy and Fundamental Rights, II*, „The American Political Science Review” 1937, Vol. 31, No. 4, s. 638-658.

²⁴ Z. Kmiecik, *Ochrona demokracji...*, s. 61.